

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

Qısamüddətli elmi
təcrübəkeçmə müsabiqəsi
EIF-Mob-6-2014-3(18)- QMTK

Lahiyənin rəhbəri: Abbasova Zemfira
Isaxan qızının
HESABATI
№EIF-Mob-6-2014-3(18)-07/06/5

LAYİHƏNİN ADI: Britaniya onomastikası. (Azərbaycan onomastikası əsasında Elçin yaradıcılığının onomastikası ilə müqayisəli)		
Elm sahəsi	5-05	Dilçilik.
Elmi istiqamət	5-05-01	Azərbaycan dili.
Qısamüddətli elmi təcrübənin keçirildiyi ölkə və şəhər		Britaniya Krallığı Kembric şəhəri.
Qısamüddətli elmi təcrübənin keçirildiyi təşkilatın və onun struktur bölməsinin tam rəsmi adı		Kembric Universiteti Asiya və Yaxın Şərq dilləri fakültəsi. (United Kingdom, University of Cambridge, Faculty of Asian and Middle Eastern Studies.)
Layihənin icra müddəti (Təcrübəkeçmənin başlanma və bitmə tarixi) (cəmi günlərin sayı)		26 aprel 2015-ci il – 19 may 2015-ci il. Cəmi günləri - 24 gün.

Təcrübə keçmənin ilk günü, ilk tanışlığım Kembric Universiteti, Asiya və Yaxın Şərq Dilləri fakültəsinin (Faculty of Asian and Middle Eastern Studies) Professor və doktor heyəti ilə tanış oldum, Azərbaycanla bağlı məlumatlar verdim, respublikamızda olan yeniliklərdən söhbət açdım. Daha sonra fakültənin sekretarı Nadya Müllen ilə görüşdüm. O, fakültədə təcrübə keçməyimə görə razılıq

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

məktubuna baxıb, 26 aprel - 19 may 2015-ci il tarixlərində təcrübə keçəcəyim müddəti qeydiyyatı aldı. Fakültəyə gəlişimlə bağlı dekan, professor Carlz Melville ilə görüşmək üçün bir sıra prosedurlardan keçməyi mənə tövsiyə etdi. Təcrübə keçəcəyim müddətdə mənə elmi tövsiyələri ilə yardım edəcək elmi məsləhətçim, doktor Elisabetta Ragagnin ilə əlaqə yaradıb, görüşməyimə köməklik göstərdi. Daha sonra Asiya və Yaxın Şərqlə Dilləri fakültəsinin kitabxanasına qalxaraq kitabxanaçı, professor Françoise Simmons, assistentlər Miki Jacobs, Emily Dounes, Nathaniel Johnson ilə görüşdüm. Ms Emily mənə kitabxananın iş rejimi, kitabxanada elektron kataloq və mənbələrdən necə istifadə etməyim haqda bilgi və məlumatlar verdi. O mənə kitabxananın “Library guide” kitabçasını təqdim etdi, sonda “Visitor book” jurnalına gündəlik imza üçün məni qeydiyyatı aldı və kitabxananın fəxri üzvü etdi. Kitabxana ilə tanışlıq zamanı mənə məlumat verərək, Fakültənin kitabxanasında 70000 (yetmiş min) kitab və 400 elmi jurnal və monoqrafiyanın olduğunu və kataloqdan sifariş etdiyim kitab fakültə kitabxanasında olmadığı təqdirdə istənilən vaxt Universitetin kitabxanasından gətirə biləcəklərini söylədi. Kitabxanada fotokopiya, printer və skayner xidmətlərindən yararlanma biləcəyimi bildirdi. Fakültənin internet xidmətindən istifadə etmək üçün iş kompüter mərkəzinə müraciət edərək internetdən yararlanmağa şərait yaratdılar. Təcrübə keçmənin ikinci günü fakültənin dekani ilə görüşmə prosedurları başa çatdı və ikinci gün mən dekan, professor Charles Melville ilə görüşə bildim. Onunla tanış olaraq Kembric

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

Universitetinin Asiya və Yaxın Şərq Dilləri fakültəsində elmi təcrübə keçməyimə razılıq verdiyinə görə professor Charles Melvilleye təşəkkürümü bildirdim və Respublikamızı, paytaxtımızı xarakterizə edən simvolik hədiyyələri dekana təqdim etdim. Söhbət zamanı Kembric Universitetinin Asiya və Yaxın Şərq Dilləri fakültəsində Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun dəstəyi ilə elmi təcrübə keçməyə gəldiyimi bir daha qeyd etdim. O, Kembric Universitetinin dünyada ikinci qədim universitetlərdən biri olduğunu, 1209-cu ildə əsası qoyulduğunu söylədi. “Sidwick avenue” adlanan ərazidə Asiya və Yaxın Şərq dilləri fakültəsi ilə yanaşı daha 13 fakültənin də fəaliyyət göstərdiyini qeyd etdi. Fakültənin fəaliyyətindən bəhs etdi. Hətta Azərbaycan xalqının prezidenti İlham Əliyevin təhsil sahəsində irəli sürdüyü yeniliklərdən, Prezident yanında Elmin İnkişaf Fondunun yaradılmasından və Prezidentimizin elmə dəstək verdiyini Böyük Britaniyada da diqqətəlayiq qarşılandığını xüsusilə vurğuladı. Və sonda fakültənin, həmçinin universitetin zəngin kitabxanası olduğunu söylədi. Fakültədə təcrübə keçdiyim müddətdə vaxtdan səmərəli istifadə etməyimi tövsiyə etdi.

Daha sonra təcrübə keçdiyim müddətdə elmi məsləhətçimin təşəbbüsü ilə fakültənin Orta Şərq Dilləri üzrə tədqiqatçılarının Dr. Paul Anderson, Dr. Alice Wilson, Dr. Amal Marogynin mühazirələrini dinlədim. Dr. Paul Anderson mühazirəsində İngiltərə, İrlandiya, Norveç, İsveç, Danimarka, Niderland, Cənubi Afrika, Yaponiya, Avstraliyada XIX əsrin əvvəllərində, İsveçrə, Sloveniya,

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

Xorvatiya, ABŞ, Estoniya və Rusiyada XIX əsrin ortalarında, Şotlandiya, İrlandiya, Rumıniya, Finlandiya, Polşa, Bolqariya, İspaniya, Portuqaliya və Meksikada isə XIX əsrin sonlarında onomastikanın yaranmasını qeyd edərək zəruriliyindən ətraflı bəhs etdi. Bu sahədə Kembric Universitetində 1887-ci ildə 844 səhifəlik nəşr olunan kitabın adını vurğuladı və həmin kitabdan bəhrələnməyi auditoriyaya tövsiyə etdi: Index of names of Persons and geographical names occurring in the Akbar Namah. Vol.III. By Abul Fazli Mubarakı “Allami”. Asiatic society of Bengal. By Məulavi Abdur Rahim, Arabic professor, Calcutta Madrasah. Calcutta: Printed by J.W. Thomas, At the Baptist Mission Press 1887, 844 p. Növbəti gün Dr. Alice Wilson mühazirəsində onomastika sahəsində nəşr olunan lüğətlərin mühümlüyündən bəhs edərək, 1936-cı ildə nəşr olunan, dörd min bitki növündən bəhs edən 600 səhifəlik poliqlot lüğətin nə dərəcədə dəyərli olduğunu tədqiqatçıların diqqətinə çatdırdı: Illustrated Polyclottic Dictionary of plant names. In Latin, Qreeck, English, French, Armenian, Turkish languages. By Armenag K. Bedavian, Pip. H.A. (Giza) Cairo. Argus and Papazian Presses. 1936. Acı həqiqət olsa da vurğulamalıyam ki, Kembric Universitetinin zəngin kitabxanasında onomastika sahəsində Azərbaycan dilinə və bu istiqamətdə heç bir tədqiqatçının adına rast gəlinmir. Onu da xüsusilə qeyd edirəm ki, Azərbaycandan, əsasən də Universitetimizdən apardığım bir neçə elmi əhəmiyyətli kitabı həmin kitabxanaya hədiyyə edərək kitabxananın elmi kataloquna saldım. Gələcəkdə onomastika sahəsində poliqlot lüğətlərin

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

hazırlanılması mütləqdir. Bu çatışmazlığı aradan qaldırmaq üçün əldə etdiyim təcrübəmdən bəhrələnərək bitki adlarından ibarət poliqlot lüğətin hazırlama potensialını özümdə görürəm. Lakin böyük sərmayə labüdlüyü danılmazdır. Dünyada mövcud olan bitki adlarının toplanmasında Azərbaycan, ərəb, fars, türk, ingilis dillərində mənbələri əldə etmək üçün həmin ölkələrin kitabxanalarından istifadə etmək lazımdır. Təəssüf hissi ilə qeyd etməliyəm ki, bu maddi baxımdan mənim imkanım daxilində deyil.

Mənim üçün əlamətdar günlərdən biri də Asiya və Yaxın Şərq Dilləri fakültəsinin müdiri Charles Melvillenin həyat yoldaşı, həmyerlimiz, Kembric Universitetinin Pembroke Kollecinin elmi-tədqiqat mərkəzinin direktoru Dr. Firuzə (Abdullayeva) Melville ilə tanışlığım oldu. Mərkəzin fəaliyyətindən bəhs edərək vurğuladı ki, “Shahnameh project” adlı jurnalımız nəşr olunur. Bu proyektə dünyanın əksər ölkələrinin elmi tədqiqatçıları cəlb olunmuşdur. Lakin beynəlxalq əhəmiyyətli, çox nüfuzlu bu dərgidə təəssüf ki, respublikamızı təmsil edən elmi yazıya və müəllifə rast gəlinmir. Xanım Firuzə (Abdullayeva) Melville respublikamızın alim və tədqiqatçılarının bu lahiyədə iştirakından məmnun olacağını vurğuladı. Ona görə də Azərbaycan ədəbiyyatşünaslarının bu lahiyəyə qoşulmalarında onlara köməklik göstərməyimi məndən xahiş etdi.

Elmi məsləhətçim Dr. Elisabetta Ragagnin ilə Azərbaycan onomastikası ilə Britaniya onomastikası arasında antroponimlərin struktur tiplərini araşdırdıqda

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

oxşarlıqla yanaşı bəzi fərqli xüsusiyyətlərə də rast gəldik, belə ki Azərbaycan antroponimlərində şəxs adı, soy ad ləqəb, titul və s. quruluşlu olsa da Britaniya onomastikasında şəxs adları da matronimlər, patronimlər, və s kimi növləri vardır. Bununla yanaşı onu da qeyd edək ki, Britaniya onomastikası XIX əsrin əvvəlində yarandığı halda, Azərbaycan onomastikası XX əsrin 70-ci illərində yaradılmışdır. Elə bu baxımdan da Britaniya onomastikasının tarixi daha qədimdir.

Xalqın mədəni həyatında mühüm rol oynayan hər bir dil vahidi, o cümlədən onomastik leksikanın tədqiqi hər bir dövr və respublika üçün daha əhəmiyyətlidir. İstənilən zaman kəsiyində bir xalqın ictimai-siyasi həyatı, mədəniyyəti və s. məsələlər haqqında məlumatı həmin dövrə və məkana məxsus xüsusi adlardan almaq mümkündür. Xüsusi adlarda mənsub olduğu xalqa məxsus adət ənənə daim yaşayır və nəsillərdən nəsillərə ötürülür. Millətin etnogenezini, tarixini daha da dərinlən bilmək və mənimsəmək üçün onomastika sahəsi inkişaf etdirilməlidir. Yazıçı dilinin, üslubunun öyrənilməsi sahəsində də onomastik leksikanın tədqiqi əhəmiyyətlidir. Nəzərə alsaq ki, tarixi, dünəni yaşadan adlar bədii əsərlərdəki yaşam körpüsü ilə gələcək nəsillərə ötürülür, o zaman belə adların zəngin olduğu bədii əsərlərin tədqiqat obyektini kimi götürülməsi elmin vacib addımlarından hesab edilə bilər.

E.Əfəndiyevin yaradıcılığı isə müxtəlif istiqamətlərdən tədqiq olunsa da, Avropa onomastikası ilə müqayisəli tədqiq olunmamışdır. Onun əsərlərinin onomastik leksikasını araşdırdıqda milli mənşəli adlarla yanaşı yetərinə Avropa

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

mənşəli adlardan istifadə etməsinin bir daha şahidi oluruq.

Onomastik vahidlərin öyrənilməsi təkcə dilçilik elminə deyil, eyni zamanda, tarix, coğrafiya kimi digər elm sahələrinə də lazımi məlumatlar verə bilər. Bir çox mübahisə doğuran məsələlərin həllində onomastik vahidlərin rolu böyükdür. Məlumdur ki, xüsusi adları araşdırmaq üçün əvvəlcə onları sistemlə toplamaq lazımdır və təbii ki, Azərbaycan dilində olan onomastik vahidləri toplamaq üçün xüsusi əhəmiyyəti olan mənbələrdən biri də bu dildə yazılmış bədii ədəbiyyat nümunələridir. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan dili türk dilləri içərisində çoxəsrlik yazı ənənəsi olan bir dil olduğundan bu dildə saysız-hesabsız əsərlərin yazılması təəccüb doğurmur. Məhz buna görədir ki, bədii əsərlərdə əksini tapmış onomastik vahidləri toplamaq, onları linqvistik planda tədqiq etmək mühüm əhəmiyyət kəsb edən amillərdəndir. Artıq qeyd etdiyimiz kimi, onomastik vahidlərin hər biri tariximizi, adət-ənənəmizi qoruyur, özündə yaşadır.

Britaniya onomastikası (Azərbaycan onomastikası əsasında Elçin yaradıcılığının onomastikası ilə müqayisəli) – adlı lahiyəmin tədqiqi ilə əlaqədar təcrübə keçdiyim fakültənin professor və doktor heyətindən məsləhətlərimi aldım:

1. Çarliz Melville – professor, fakültənin müdiri, fars tarixinin tədqiqatçısı, “Şahnamə lahiyə”sinin rəhbəri.
2. Paul Anderson – doktor, Orta Şərqi dilləri üzrə mühazirəçi.
3. Alice Uilson – doktor, Kembriç Universitetinin tədqiqatçısı.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

---

4. Amal Marogy – doktor, tədqiqatçı.
5. Elisabetta Ragagin – İtaliya Atakiya Universitetinin professoru, Kembric Universitetinin doktoru, Azəri dili üzrə tədqiqatçı.
6. Firuzə (Abdullayeva) Melville – doktor, Pembrouk Kollecinin elmi-tədqiqat mərkəzinin direktoru, Kembric Universitetinin tədqiqatçısı.

Kembric Universitetində təcrübə keçdiyim müddətdə “The origin and meaning of Azerbaijan personal names”adlı məqaləmi elmi məsləhətçimin elektron ünvanına göndərmişəm (Hal hazırda məqalə “peer review”dadır). Avropada münisflər heyətinin müsbət rəyindən sonra təqdim edilmiş məqalənin dərc edilməsinə icazə verilir. Buna görə də məqalə ilk öncə münisflər heyətinin rəyinə göndərilmişdir. Sonda əldə etmiş olduğum elmi materialları elmi məsləhətçim və fakültənin yüksək elmi dərəcəli alimlərinin tövsiyələri əsasında sistemə saldım.

Təcrübəkeçmənin sonunda Fakültənin dekanı professor Charles Melville ilə bir daha görüşərək fakültədə təcrübə keçməyimə yaratdığı yüksək şəraitlə bağlı öz minnətdarlığımı bildirdim. O hətta tövsiyyə etdi ki, Azərbaycanda antroponimlərlə bağlı poliqlot lüğətlərin hazırlanması vacibdir və bu Azərbaycan dilçiliyinin aktual problemlərindən biri kimi diqqəti cəlb edir. Bu cür lüğətlərin gələcəkdə hazırlanıb Kembric Universitetinin kitabxanasına və həmçinin də Asiya və Yaxın Şərqi dilləri fakültəsinin kitabxanasına göndərilməsi Azərbaycan dilçiliyinin Avropa ölkələrində təbliğ olunması baxımında əhəmiyyətlidir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

“MOBİLLİK QRANTI” LAYİHƏLƏRİ MÜSABİQƏSİ

Sonda Professor Charles Melville təcrübəkeçməni müvəffəqiyyətlə başa vurduğum üçün mənə sertifikat təqdim etdi.

Mən öz növbəmdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı fonduna təşəkkür edərək, qeyd etmək istəyirəm ki, əldə etmiş olduğum elmi təcrübəni və müşahidələrimi elm sahəsində tətbiq etməklə yanaşı, EIF-nin sayəsində təmsil etmiş olduğum müəssisə - Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetilə Kembric Universiteti arasında körpü yaratmış oldum.

Lahiyə rəhbəri:

Abbasova Zemfira İsxan qızı

29.05.2015

